

Trending Topics

Trends voor BZK in 2020

Inleiding

Nieuwe protestbewegingen, alternatieve bouwmaterialen en de normalisering van sensoren in de ruimte om je heen. Drie topics die in 2020 opnieuw of voor het eerst ‘trending’ kunnen worden. Trending Topics beschrijft de mogelijke impact van achttien ontwikkelingen op het terrein van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).

Wat smeult, kan uitgroeien tot een brand. Dat proces wil je voor zijn. Dat roept de noodzaak op tijdig de voortekenen te zien van wat komt. Maar trends laten zich niet temmen of kaderen. De meeste voortekenen waaien over, andere groeien uit tot manifeste gebeurtenissen in de tijd.

De wereld om ons heen is voortdurend in beweging. Er doen zich tal van maatschappelijke ontwikkelingen voor en technologische innovaties volgen elkaar in rap tempo op. Wat betekenen deze ontwikkelingen voor het wonen en samen leven in Nederland? Beïnvloeden ze het vertrouwen in democratie of overheid?

Trends zijn veranderingen die een bepaalde richting op bewegen. De achttien ‘topics’ staan daarom niet op zichzelf, maar beïnvloeden elkaar. Als je trends in samenhang ziet, zijn ze vaak uitingen van grotere veranderingen. De combinaties die je maakt, zijn afhankelijk van je eigen visie en interpretatie van de werkelijkheid.

Hoe werkt het?

Ook in het jaar 2020 kijken we met een blik naar buiten en vooruit. In aanloop naar de volgende kabinetsperiode is het goed om trends en ontwikkelingen op een rijtje te zetten. Zonder de illusie te hebben dat we compleet zijn, schetsen we langs zes lijnen achttien ontwikkelingen die in het oog springen.

Over alle trends valt dus zeker te discussiëren en dat is precies wat we met deze eerste trendanalyse beogen. Wat zie jij en hoe hangen ontwikkelingen met elkaar samen? Maken ze deel uit van een grotere ontwikkeling?

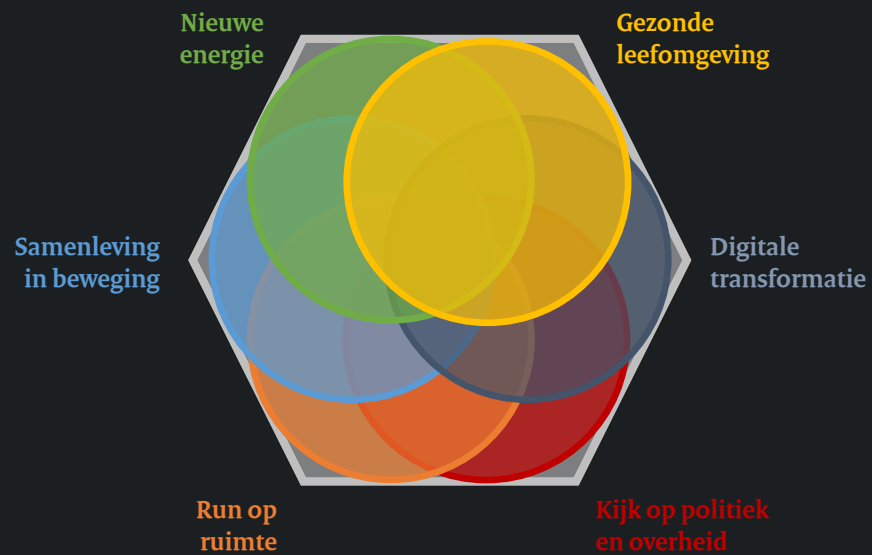
Achterin vind je een leeg trendschema. Beschrijf hier de trends die jij ziet, hoe de ontwikkeling in de samenleving zichtbaar wordt en wat de betekenis hiervan is voor BZK.

Doorpraten? We zijn erg benieuwd naar jouw reactie en ideeën!

Laat het ons weten via harm.jong@minbzk.nl. We blijven graag in gesprek!

Zes brede thema's vormen de basis van deze trendverkenning.

De thema's herken je aan de gekleurde lijnen. Ze beslaan het werkveld van BZK maar gaan ook over de organisatiegrenzen heen.

Per thema worden drie topics besproken: drie stippen op een lijn. De positie

van de stip weergeeft de samenhang van een topic met andere thema's.

Hierdoor ontstaat als het ware een web van ontwikkelingen.

6 ontwikkelingen, 18 topics

Run op ruimte

Ruimte verdelen voor een optimale inrichting van Nederland

In Nederland zijn we gewend om relatief weinig ruimte intensief te gebruiken. Wonen, werken, mobiliteit, natuur en recreatie worden harmonieus gecombineerd met een hoge kwaliteit van leven. Maar de druk op de ruimte neemt toe. De bevolking stijgt naar verwachting tot 2030 met 1 miljoen mensen. Hoe wordt de komende jaren de ruimte in Nederland verdeeld? Wie neemt hiervoor het initiatief en bij wie ligt de verantwoordelijkheid?

1. Meer aandacht voor regio's

2. Data in de ruimte

3. Oude technieken herleven

Samenleving in beweging

Scheidslijnen die contrasten zichtbaar maken

De Nederlandse samenleving kent diverse scheidslijnen die maatschappelijke tegenstellingen zichtbaar maken. Vaak hangen die tegenstellingen sterk samen met opleidingsniveau en de wereldbeelden en belangen die daaruit voortvloeien. Neemt de versplintering van de samenleving de komende jaren toe? Of zijn verschillen minder hardnekkig dan soms wordt gedacht? En in hoeverre moeten die verschillen overbrugd worden?

4. Nieuwe verbindingen

5. Gevecht om waarheid

6. Nederland Demonstratieland?!

6 ontwikkelingen, 18 topics

Digitale transformatie

Nieuwe technologieën met invloed op mensen en hun omgeving

Digitale en technologische ontwikkelingen zorgen voor ongekende mogelijkheden op het gebied van kennisontwikkeling, aansturing van processen of efficiëntere dienstverlening. Tegelijkertijd roepen technologische ontwikkelingen ook fundamentele vragen op. Hoe worden publieke belangen geborgd en hoe blijft de overheid aangehaakt op de snelheid van digitale ontwikkelingen?

7. Privacy als luxeproduct

8. Het ware gezicht van tech

9. Smart homes breken door

Kijk op politiek en overheid

Ontwikkelingen in vertrouwen in instituties en elkaar

Er lijkt een machtsverschuiving op te treden tussen burgers, bedrijven en de overheid. Afgelopen jaren heeft de overheid veel terrein teruggegeven aan markt en samenleving. De prijs hiervoor lijkt hoog. De markt heeft niet de antwoorden op de vragen van vandaag of neemt hiervoor niet het initiatief. De samenleving vraagt via de politiek steeds vaker om ingrijpen door de overheid. Dragen nieuwe verhoudingen bij aan het vertrouwen van mensen in de overheid en elkaar?

10. Een nieuwe kijk op groei

11. (De)juridisering

12. Het huis van democratie

6 ontwikkelingen, 18 topics

Nieuwe energie

Duurzame ontwikkelingen om open kringlopen te sluiten

Klimaatverandering heeft grote invloed op onze manier van wonen, werken en leven. Lokaal, nationaal en internationaal worden afspraken gemaakt om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Onze economie richt zich steeds meer op efficiënt gebruik én hergebruik van natuurlijke grondstoffen en energie. Dit brengt ook een sociale vraag met zich mee: hoe voorkomen we dat groepen mensen worden uitgesloten door de klimaatkeuzes die worden gemaakt?

13. Ruimte maken

14. Nieuwe datastromen

15. Energie als scheidslijn

Gezonde leefomgeving

Bewust leven in een gezonde en vitale omgeving

Worden we steeds bewuster van factoren die invloed hebben op de kwaliteit van ons leven? Het lijkt er wel op. Een steeds groter deel van de bevolking kiest voor een gezondere levensstijl. Maar tegelijkertijd zien we ook dat het aantal werkenden met burn-out klachten toeneemt. Hoe koesteren we de kwaliteit van leven in een samenleving die steeds drukker, complexer en ouder wordt? En hoe zorgen we ervoor dat een gezonde leefomgeving kansen biedt in alle regio's?

16. Van nudging naar boosting

17. Urban ageing

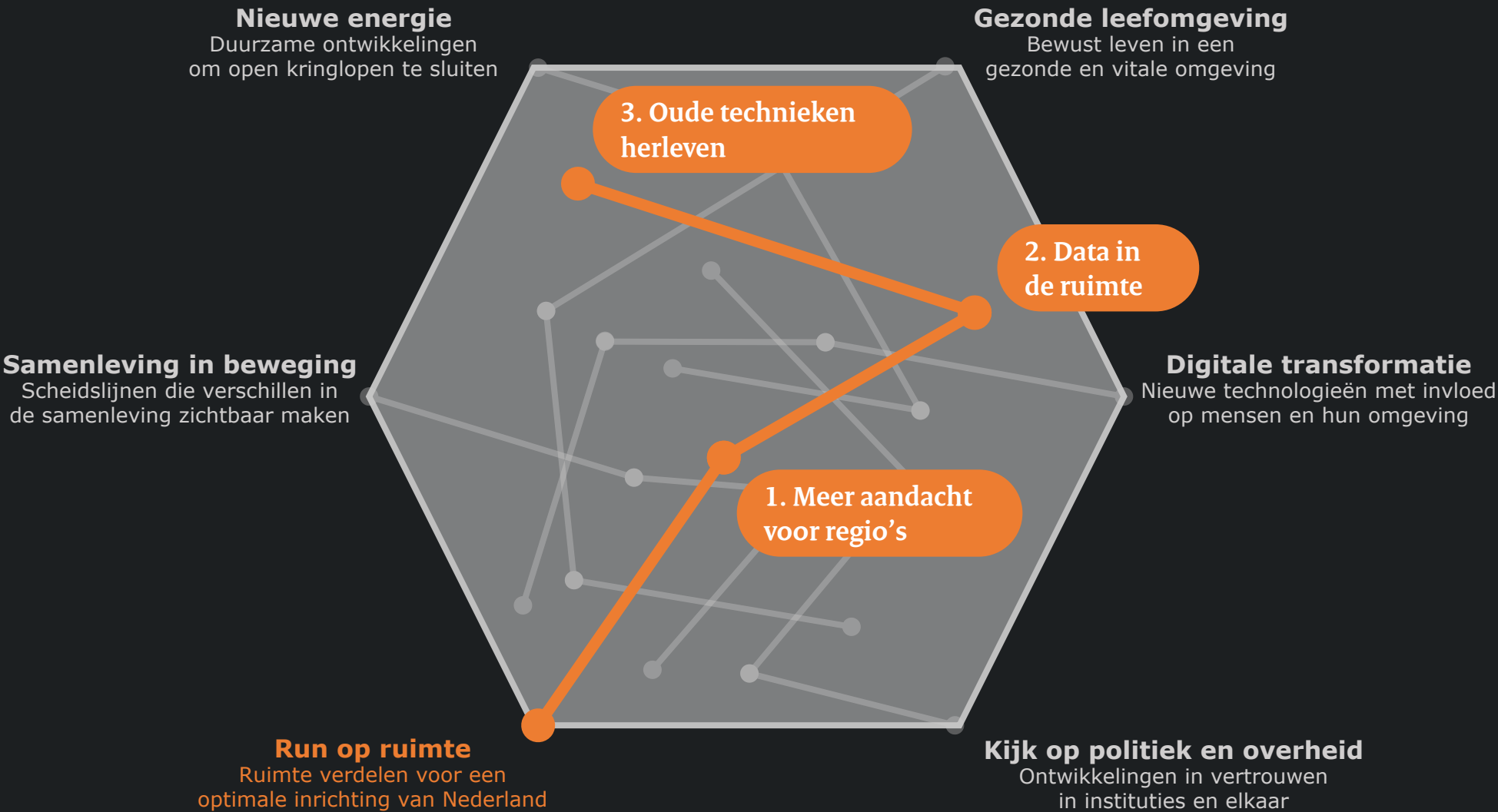
18. De schaamte voorbij

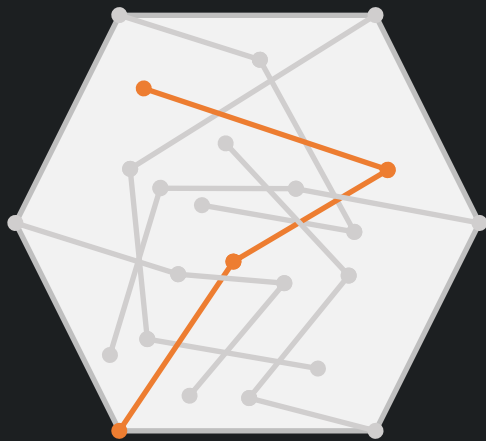

Run op ruimte

Ruimte verdelen voor een optimale inrichting van Nederland

In Nederland zijn we gewend om relatief weinig ruimte intensief te gebruiken. Wonen, werken, mobiliteit, natuur en recreatie worden harmonieus gecombineerd met een hoge kwaliteit van leven. Maar de druk op de ruimte neemt toe. De bevolking stijgt naar verwachting tot 2030 met 1 miljoen mensen. Hoe wordt de komende jaren de ruimte in Nederland verdeeld? Wie neemt hiervoor het initiatief en bij wie ligt de verantwoordelijkheid?

Run op de ruimte

Nemen verschillen tussen regio's toe?
Al jaar en dag is er aandacht voor de verschillen tussen de stad en het platteland. Maar zijn de verschillen binnen de regio's niet groter? Veel vraagstukken verschillen per regio. En hoewel groei de komende jaren nog steeds terecht komt in en rondom grote(re) steden, klinkt de vraag hoe omliggende regio's van die groei profiteren steeds luider.

Meer lezen?

De verkenning [Dwars door Nederland](#) biedt een analyse over de vermeende kloof tussen de stad en het platteland.

1. MEER AANDACHT VOOR REGIO'S

Huh, wat is dat?

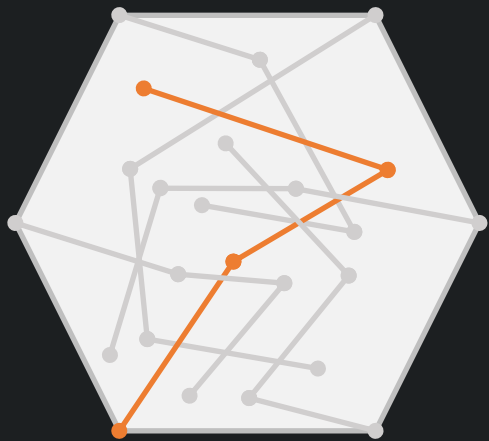
Afgelopen jaren hebben (grote) steden zich ontwikkeld tot motor van de economie. De verwachting was dat de winst in steden zou doordruppelen in omliggende gebieden. Dit effect bleef in veel gebieden uit. De laatste jaren is meer aandacht gekomen voor de keerzijde van stedelijke succesverhalen. De [OECD waarschuwt](#) dat de opkomst van welvarende en dynamische steden gepaard kan gaan met stagnatie of zelfs achteruitgang in omliggende gebieden.

Laat eens zien dan!

Een goed, leefbaar Nederland kan niet zonder een vitaal platteland. In krimpregio's vinden we veel initiatieven waar burgers het heft in eigen hand nemen. In het juryrapport van de [Dorpsvernieuwingsprijs 2019](#) lezen we dat dorpen uitblinken in creativiteit, veelzijdigheid en energie. Het winnende dorp Esbeek heeft via een coöperatie haar dorpscafé weten te behouden en heeft 37 starterswoningen gerealiseerd zodat het dorp aantrekkelijk blijft voor jongeren. Niet alleen oude bewoners zijn actief in de coöperatie, ook nieuwkomers spelen een actieve rol om het Brabantse dorp leefbaar en aantrekkelijk te houden.

Wat betekent dit voor BZK?

Om de vraagstukken in regio's beter te begrijpen, is contact, vertrouwen en samenwerking met regio's essentieel. Heeft het ministerie op dit moment voldoende oog voor de ontwikkelingen en uitdagingen die zich buiten de Randstad plaatsvinden? De vraagstukken rondom stedelijke groei en krimp op het platteland hangen samen. Daarom roepen wetenschappers in de essaybundel [Land in samenhang](#) op stad en platteland niet als aparte werelden te benaderen.

Run op de ruimte

In Europese steden zoeven ze voorbij: elektrische deelsteps waarop mensen zich van A naar B verplaatsen. Startups staan te springen om de steps ook in Nederlands te introduceren. Maar niet alleen vanwege de emissie-loze kilometers die mensen steppen. Elke kilometer die je rijdt, wordt opgeslagen en stipt geanalyseerd. Dataverzameling in de openbare ruimte: het zal de komende jaren alleen maar toenemen.

Meer lezen?

De Australische overheid brengt fietsbewegingen in steden in kaart. Bekijk ze op het [Bicycling Dashboard](#).

2. DATA IN DE RUIMTE

Huh, wat is dat?

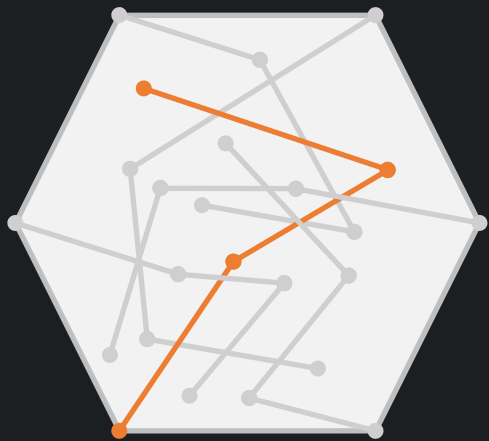
Het gebruik van elektrische steps wordt geanalyseerd en met behulp van data-analyses krijgen bedrijven inzicht in de voorkeuren van gebruikers. De data leveren steeds meer en steeds nauwkeurigere inzichten op. Trajecten worden gekoppeld aan profielen waarmee gebruikers de steps ontgrendelen. Zo wordt een innovatief vervoersmiddel een interessante businesscase: niet alleen voor bedrijven, ook voor overheden. Gemeenten krijgen zicht op real-time verkeersstromen en het mobiliteitsgedrag van haar inwoners of toeristen.

Laat eens zien dan!

Data is het échte goud achter deelinitiatieven als de fiets en de step. Investeerders over de hele wereld [pompen miljarden](#) in mobiliteitsconcepten om data te ontsluiten. Vrijwel alle openbare ruimte in dorpen en steden is letterlijk in kaart gebracht via Maps en Streetview. Ook hier staan de ontwikkelingen niet stil, na de openbare ruimte hebben bedrijven beter zicht op de privéruimte van mensen. Robotstofzuigers [registreren hun route](#) door woonkamers en sinds Google investeert in [slimme thermostaten](#), weet het bedrijf wie zich op welk moment van de dag waar in huis bevindt.

Wat betekent dit voor BZK?

Nieuwe mobiliteitsconcepten zijn niet slechts afhankelijk van technologische innovatie. Ook sociale- en juridische innovatie zijn een minstens zo belangrijke sleutel voor succes. De maatschappij moet de technologie accepteren en de wet- en regelgeving moet er klaar voor zijn. Daarom is het belangrijk dat overheden leren van elkaars ervaringen en fouten. Het ministerie kan de uitwisseling van deze *best practices* stimuleren.

Run op de ruimte

Innovatieve bouwmaterialen worden volwassen. Sinds een aantal jaar worden 3D-printers ingezet voor de bouw van volledig woningen en kantoren. Maar de innovatie staat niet stil: onderzoekers en ontwerpers kijken naar materialen die zelfhelend en volledig afbreekbaar zijn. Daarvoor herintroduceren zij materialen en technieken die soms al honderden of zelfs duizenden jaren bestaan.

Meer bekijken?

De [Dutch Design Week](#) toont nieuwe manieren van bouwen en de architectuur van de toekomst.

3. OUDE TECHNIEKEN HERLEVEN

Huh, wat is dat?

In je huis houd je schimmels het liefste buiten de deur, maar dat kan de komende jaren behoorlijk gaan veranderen. Onderzoekers ontdekken meer mogelijkheden om schimmels in bouwmaterialen te verwerken. Deze techniek van bio-based bouwen klinkt futuristisch, maar wordt gezien als oplossing om schaarse materialen als plastic, kurk en rubber te vervangen. Dat toekomstmuziek in de bouw snel realiteit kan worden, zien we terug in het 3D-printen van woningen dat sinds een aantal jaren op [steeds grotere schaal](#) wordt toegepast.

Laat eens zien dan!

Onder de naam [Fungar](#) ontwikkelen wetenschappers van de Universiteit Utrecht samen met collega's uit Denemarken, Italië en het Verenigd Koninkrijk duurzaam bouw materiaal op basis van schimmels. En niet alleen schimmels trekken de aandacht: de TU Delft onderzoekt de zelfherstellende eigenschappen van [bacteriën in betonmengsel](#). Een ander voorbeeld zijn algen. Wageningen University ontwikkelt een methode waarmee plastic en mogelijk zelfs [energie uit algen](#) wordt opgewekt.

Wat betekent dit voor BZK?

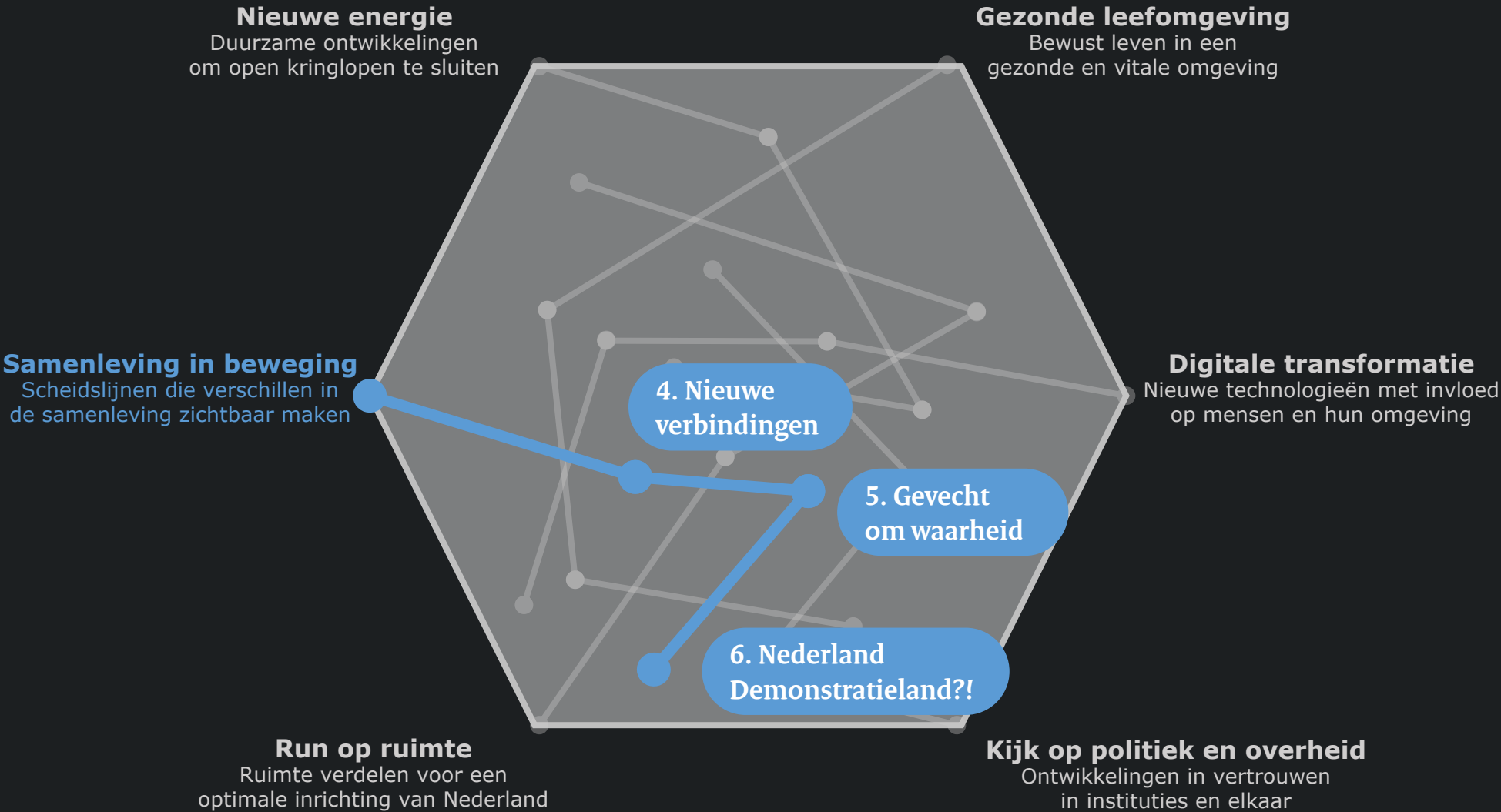
Slim gebruik van de ruimte en beschikbare materialen vraagt ook om creatieve oplossingen op het gebied van bouwmaterialen. Nieuwe materialen en technieken vormen een omslag in het denken en doen. Deze innovatie kan worden gestimuleerd door het creëren van experimenteerruimte en het delen van ervaringen in de bouwketen.

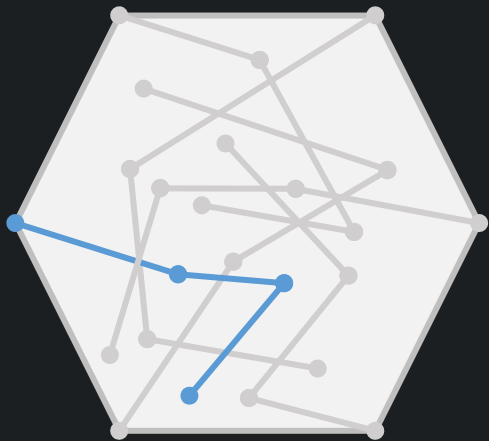

Samenleving in beweging

Scheidslijnen die verschillen in de samenleving zichtbaar maken

De Nederlandse samenleving kent diverse scheidslijnen die maatschappelijke tegenstellingen zichtbaar maken. Vaak hangen die tegenstellingen sterk samen met opleidingsniveau en de wereldbeelden en belangen die daaruit voortvloeien. Neemt de versplintering van de samenleving de komende jaren toe? Of zijn verschillen minder hardnekkig dan soms wordt gedacht? En in hoeverre moeten die verschillen overbrugd worden?

Samenleving in beweging

Via sociale media zijn we meer verbonden dan ooit. Toch zijn onze connecties over het algemeen minder intensief en staan ze op grotere afstand. Daarbij komt dat de samenstelling van Nederland onder druk van immigratie zal veranderen. Wat betekent de groei van inwoners en een toenemend aantal mensen die alleen wonen voor de verbindingen van onze sociale netwerken?

Meer lezen?

Wat betekent [Nederland voor Nederlanders](#)? Het SCP onderzocht het in 2019.

4. NIEUWE VERBINDINGEN

Huh, wat is dat?

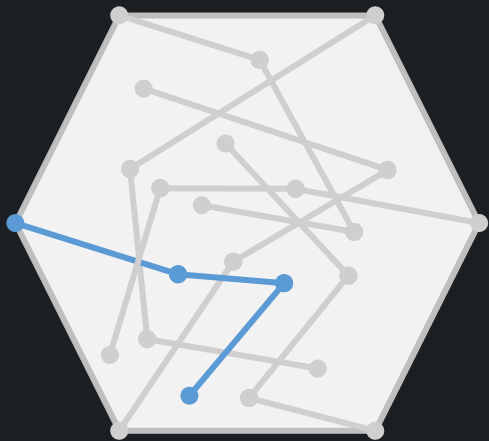
De samenstelling van de bevolking zal door immigratie blijven veranderen: in 2030 telt Nederland 18 miljoen inwoners waarvan ruim 3,5 miljoen mensen alleen wonen. In sommige steden vormen inwoners met een migratieachtergrond op dit moment al een 'nieuwe' meerderheid, wat [volgens de WRR](#) gevolgen heeft voor de sociale cohesie. Mede onder druk van toegenomen mobiliteit, ontstaan in deze buurten als het ware gescheiden werelden van bevolkingsgroepen. Buurtbewoners hebben onderling minder contact, beoordelen het contact minder positief en oordelen negatiever over hun leefomgeving.

Laat eens zien dan!

Door de veranderende samenstelling van Nederlandse bevolking ontstaan nieuwe verhoudingen. Hoe waarborg je bestaande verbindingen of stimuleer je nieuwe verbindingen tussen bewoners in wijken? In de Haarlemse wijk Schalkwijk vormt [Triple ThreaT](#) sinds 2009 een brug tussen jongeren op straat en scholen. Door sportactiviteiten verbindt de stichting honderden jongeren en kon uitgroeien tot één van de grootste *jongeren-communities* van Haarlem. In Deventer wonen jongeren en ouderen onder één dak, [in Utrecht](#) bleek dat de werelden van jongere en oudere inwoners versmelten.

Wat betekent dit voor BZK?

Door verdunning van sociale netwerken en de vervlakking in de dagelijkse communicatie, neemt op de kans op verdeeldheid toe. Een belangrijke opgave bijvoorbeeld is het bevorderen van verbindingen tussen buurtbewoners. Dit draagt bij aan het vertrouwen, ervaren veiligheid en voorkomt eenzaamheid.

Samenleving in beweging

Vragen over waarheid en waarheidsvinding zijn eeuwenoud. Een nieuwere ontwikkeling is de manipulatie van veronderstelde waarheden door middel van *deep fake* technologie. Ontstaat er een wereld waarin we onze ogen en oren niet langer kunnen vertrouwen? En in hoeverre worden democratische instituties bedreigd door valse berichtgeving?

Meer zien?

Bekijk deze [video van Bloomberg](#) over het herkennen van *deep fake* video's.

5. GEVECHT OM WAARHEID

Huh, wat is dat?

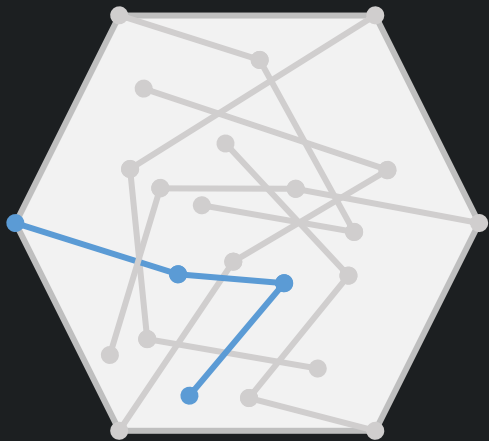
Ondanks inspanningen krijgt nepnieuws meer voet aan de grond in Nederland. Toch is de impact van desinformatie beperkt in vergelijking met andere landen. De grootste (online) media bedienen in Nederland een [overwegend breed publiek](#) dat zichzelf ergens rond het politieke midden plaatst. Hoewel het vertrouwen in media enigszins afneemt, [verwachten onderzoekers](#) dat deze afname vooral komt door de aandacht voor nepnieuws en desinformatie op (sociale) media. De kwaliteit van reguliere nieuwsmedia neemt volgens onderzoek niet af. Toch hangt verandering in de lucht.

Laat eens zien dan!

Nieuwe [publieke omroepen](#) die zich afzetten tegen de traditionele media lopen zich warm vanwege de nieuwe concessieperiode vanaf 2021. Deze omroepen komen de diversiteit van het mediabestel ten goede, maar kunnen ook polarisering in de hand werken. Wat echter meer in het oog springt, zijn technologische ontwikkelingen die het vertrouwen in de authenticiteit van berichten onder druk zetten. Met behulp van kunstmatige intelligentie is het mogelijk om een gezicht op het lichaam van een ander persoon te plakken. Alleen al het bestaan van dergelijke technieken geeft mensen de mogelijkheid om de echtheid van video's in twijfel te trekken.

Wat betekent dit voor BZK?

De (technologische) ontwikkelingen gaan snel en kunnen de democratische rechtsorde ondermijnen. Dit vraagt om een [continue versteviging](#) van de informatiepositie ten aanzien van deze ontwikkelingen.

Samenleving in beweging

De samenleving laat haar stem steeds luider horen. Althans, zo klinkt het. Van gele hesjes tot boeren, verpleegkundigen en onderwijzers: hun protestborden en strijdkreten zijn niet uit kranten en journaals weg te slaan. Is er sprake van een trend of zijn demonstraties van alle tijden?

Meer lezen?

Gemeente Amsterdam heeft [een handboek](#) voor professionals geschreven over spanningsvelden bij demonstraties.

6. NEDERLAND DEMONSTRATIELAND?!

Huh, wat is dat?

Demonstranten bezetten publieke ruimtes met als doel de openbare orde te verstoren. Traditioneel worden protesten gezien als een laatste pressiemiddel om een boodschap kracht bij te zetten. Met een blik op het verleden zien we dat het aantal demonstraties toeneemt. Ook trekken demonstraties en protesten een breder publiek en omvatten ze meer thema's dan in het verleden. Tegelijkertijd is de omvang van de georganiseerde acties kleiner dan in de roerige jaren zestig.

Laat eens zien dan!

Afgelopen jaar zijn ruim 3.500 demonstraties aangemeld bij 14 grote steden in Nederland. Bijna duizend meer aanmeldingen dan vijf jaar geleden. Ook de vorm van demonstraties heeft afgelopen jaren een vlucht genomen. Iets minder dan de helft van de 18-plussers heeft afgelopen vijf jaar minstens [een keer deelgenomen](#) aan een actie om de politiek te beïnvloeden. Juist als het beter gaat wordt er meer gedemonstreerd. Dit zie je voornamelijk in democratische landen waar mensen de tijd en middelen hebben voor (het organiseren van) protest.

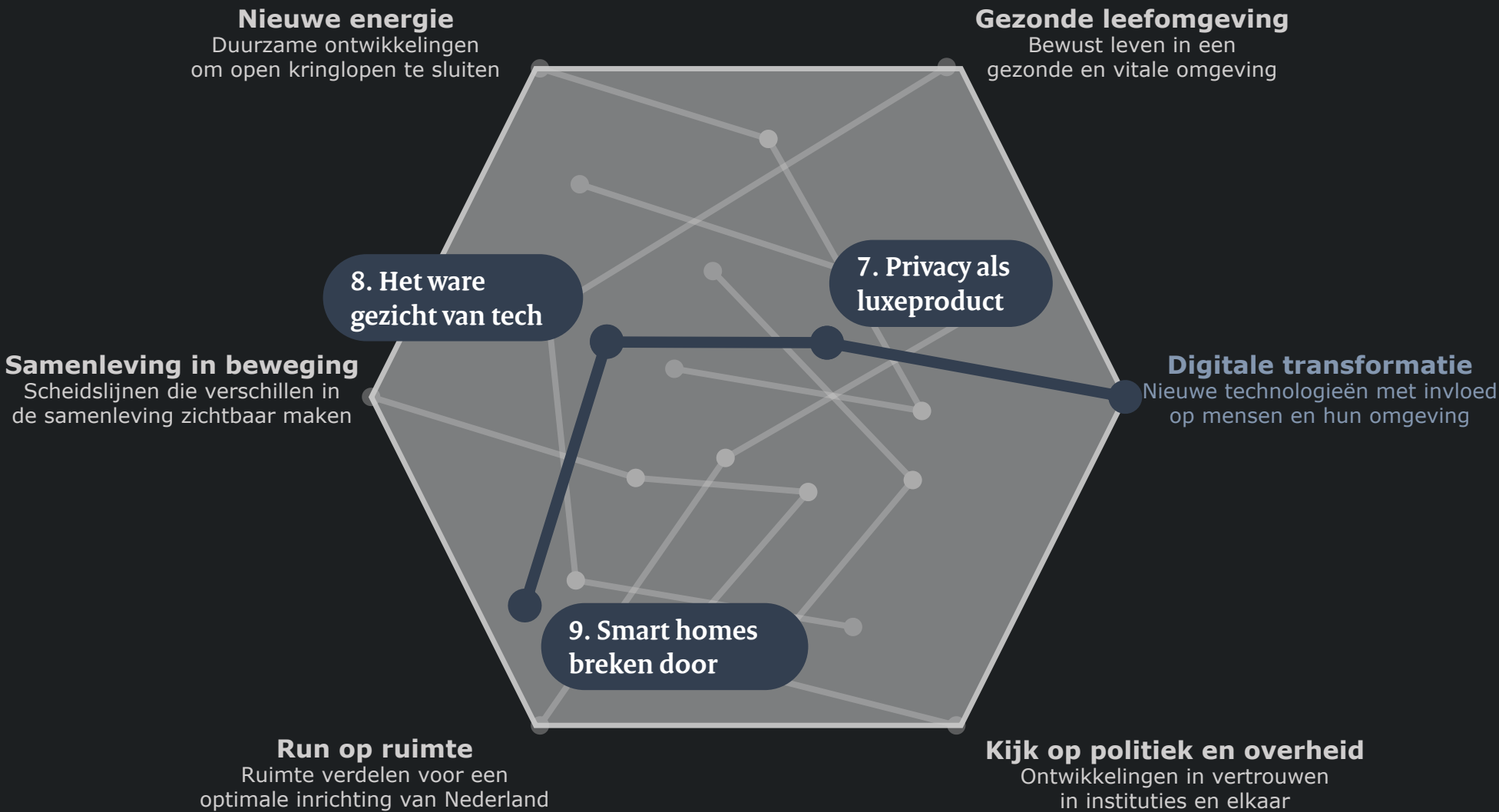
Wat betekent dit voor BZK?

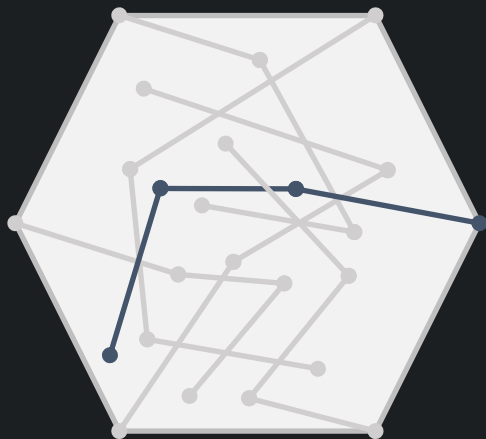
BZK staat voor een goed en slagvaardig openbaar bestuur en een overheid waarop burgers kunnen vertrouwen. Het toegenomen aantal protesten kan samenhangen met een afnemend vertrouwen in politiek en democratie. Het roept vragen op over de manieren waarop burgers en organisaties betrokken worden bij politieke besluitvormingsprocessen. Hoe vergroten we het vertrouwen in instituties bij alle groepen in de Nederlandse samenleving?

Digitale transformatie
Nieuwe technologieën met invloed op mensen en hun omgeving

Digitale en technologische ontwikkelingen zorgen voor ongekende mogelijkheden op het gebied van kennisontwikkeling, aansturing van processen of efficiëntere dienstverlening. Tegelijkertijd roepen technologische ontwikkelingen ook fundamentele vragen op. Hoe worden publieke belangen geborgd en hoe blijft de overheid aangehaakt op de snelheid van digitale ontwikkelingen?

Digitale transformatie

Nederlanders zijn online koploper in Europa. Dit betekent ook dat de **privégegevens** van bijna alle Nederlanders in online databases worden verzameld en gekoppeld. **Strengere wetgeving en een publiek debat maakt dat mensen bewuster omgaan met hun privacy. Stopt dit de ontwikkeling van privacy als voorrecht voor de rijken in plaats van een grondrecht voor eenieder?**

Meer zien?

Bekijk de documentaire [The Great Hack](#) (Netflix) waarin data-misstanden bij Facebook aan de kaak worden gesteld.

7. PRIVACY ALS LUXEPRODUCT

Huh, wat is dat?

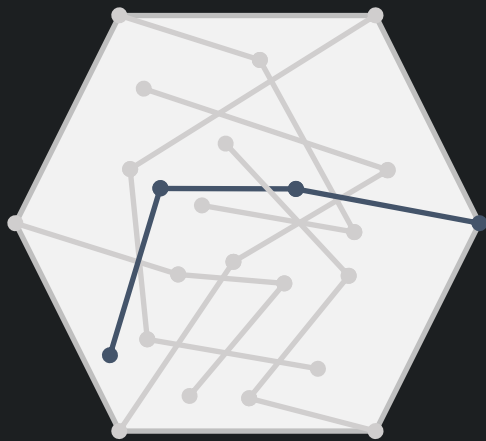
Privacy is het recht om met rust te worden gelaten: dit houdt in dat we zelf kunnen bepalen wie welke informatie over ons krijgt. Veel consumenten staan echter hun gegevens gratis af in ruil voor gebruiksgemak. De vraag is of dit gemak in verhouding staat tot de opbrengsten die technologiebedrijven met deze gegevens verdienen. Ook overheden rekken meer de grenzen op in het verzamelen van informatie en het koppelen van databestanden over burgers. We zien dat bedrijven zich onderscheiden door te laten zien dat zij de privacy van consumenten serieus nemen. Een goede zaak, tenzij privacy een luxe wordt die niet iedereen kan permitteren.

Laat eens zien dan!

Komt privacy meer onder druk te staan? Europese wetgeving probeert dit te voorkomen. Hoewel de AVG sinds haar invoering nog altijd veel onduidelijkheid oproept, lijken consumenten kritischer op de manier waarop bedrijven en overheden persoonlijke gegevens verzamelen en hergebruiken. Deze ontwikkeling wordt ondersteund door berichtgeving in de media over datalekken.

Wat betekent dit voor BZK?

Het groeiend gebruik van data en algoritmen vereist transparantie. Heeft de overheid voldoende kennis in huis om het toezicht op privacy, vrije meningsuiting en gelijke behandeling in de digitale wereld te waarborgen? Is de data die overheden van burgers vragen noodzakelijk of kunnen overheden nog meer streven naar 'data-minimalisme'?

Digitale transformatie

Al langere tijd kunnen computers jouw woorden lezen, verstaan en erop reageren. Nieuw is dat ze hetzelfde doen met afbeeldingen. Vooruitgang op het gebied van kunstmatige intelligentie, *machine learning* en de enorme toename van camera's en sensoren in allerlei apparaten geven computers als het ware oren en ogen. Dit roept de vraag op: wat is het ware gezicht van technologie?

Meer weten?

Doe de scenario-test van Stichting Toekomstbeeld der Techniek op detoekomstvanai.nl

8. HET WARE GEZICHT VAN TECH

Huh, wat is dat?

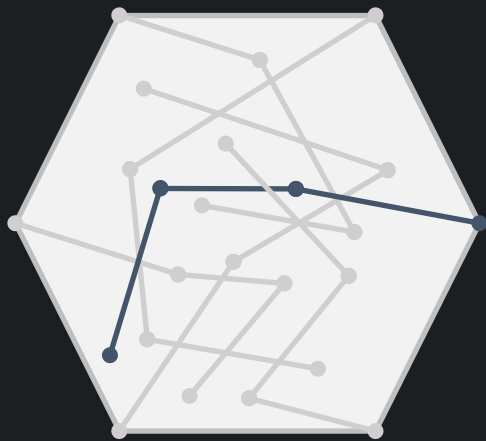
Tientallen jaren geleden begonnen mensen aan de zoektocht om intelligente machines te bouwen zodat ze ons op een dag konden helpen een aantal van onze moeilijkste uitdagingen op te lossen. Afgelopen jaren zijn zelflerende systemen vooral ingezet om talloze productieprocessen te automatiseren. De komende jaren zullen machines steeds meer in staat zijn complexe relaties en netwerken te herkennen. Scherpere ogen en slimmere hersenen maken computers menselijker. Apparaten zijn in staat onze emoties te lezen en hierop te reageren.

Laat eens zien dan!

Luisteren Google, Apple en Amazon mee met gesprekken die worden gevoerd met hun slimme luidsprekers? Afgelopen zomer stonden de krant en vol over [luisterende oren van techgiganten](#) in onze woon- en slaapkamers. Het ware gezicht van technologie hoeft niet per definitie slecht te zijn. De Nationale Politie experimenteerde die jaar met een virtuele agent, Wout. Deze [zelflerende chatbot](#) ontving in één maand meer dan tachtig meldingen op het gebied van cybercrime.

Wat betekent dit voor BZK?

Nemen AI-ontwikkelaars verantwoordelijkheid voor de toepassingen van hun intelligente machines en de ethische gevolgen hiervan? Kunstmatige intelligentie biedt veel voordelen, niet voor niets dat de overheid miljarden in machine learning investeert. Tegelijkertijd is het belangrijk dat technologische toepassingen voldoen aan essentiële randvoorwaarden om de rechten van burgers en organisaties te beschermen.

Digitale transformatie

Via je smartphone zien wie er aanbelt of al je elektrische apparaten in je woning op afstand bedienen. Technologie voor smart homes heeft afgelopen tijd grote sprongen gemaakt en het lijkt erop dat 2020 het jaar wordt dat smart home-producten niet alleen slimme hulpjes zijn, maar een centrale functie krijgen in alle kamers van het huis.

Terug in de tijd?

In 1989 bouwde Chriet Titulaer het Huis van de Toekomst. Een ware attractie die door ruim 3,5 miljoen mensen is bezocht.

9. SMART HOMES BREKEN DOOR

Huh, wat is dat?

Draden verdwijnen en apparaten opereren zelfstandig met behulp van sensoren of via gebruik van de stem. Het Economisch Bureau van ING verwacht dat de opkomst van smart home-producten in 2020 een vlucht zal nemen. De nieuwe technologieën worden door consumenten steeds minder gezien als een gadget, een leuke en gemakkelijke toevoeging in het huis. Een belangrijk argument voor aanschaf is veiligheid, bijvoorbeeld via slimme verlichting, sloten en camera's. Energiebesparing blijkt over het algemeen niet de belangrijkste reden te zijn bij de aanschaf van slimme producten.

Laat eens zien dan!

De opkomst van smart homes zien we ook terug in retail. IKEA investeert de komende jaren miljoenen in nieuwe technologieën en de toepassing hiervan op haar producten. Maar afgelopen tijd bleek dat het ook opletten is geblazen. Hackers konden gemakkelijk meekijken bij de cameradeurbel 'Ring' die Amazon op de markt heeft gebracht. Tegelijkertijd moet dezelfde deurbel ook voordelen bieden: diverse Nederlandse gemeenten hebben de deurbel uitgedeeld om het veiligheidsgevoel van burgers te vergroten.

Wat betekent dit voor BZK?

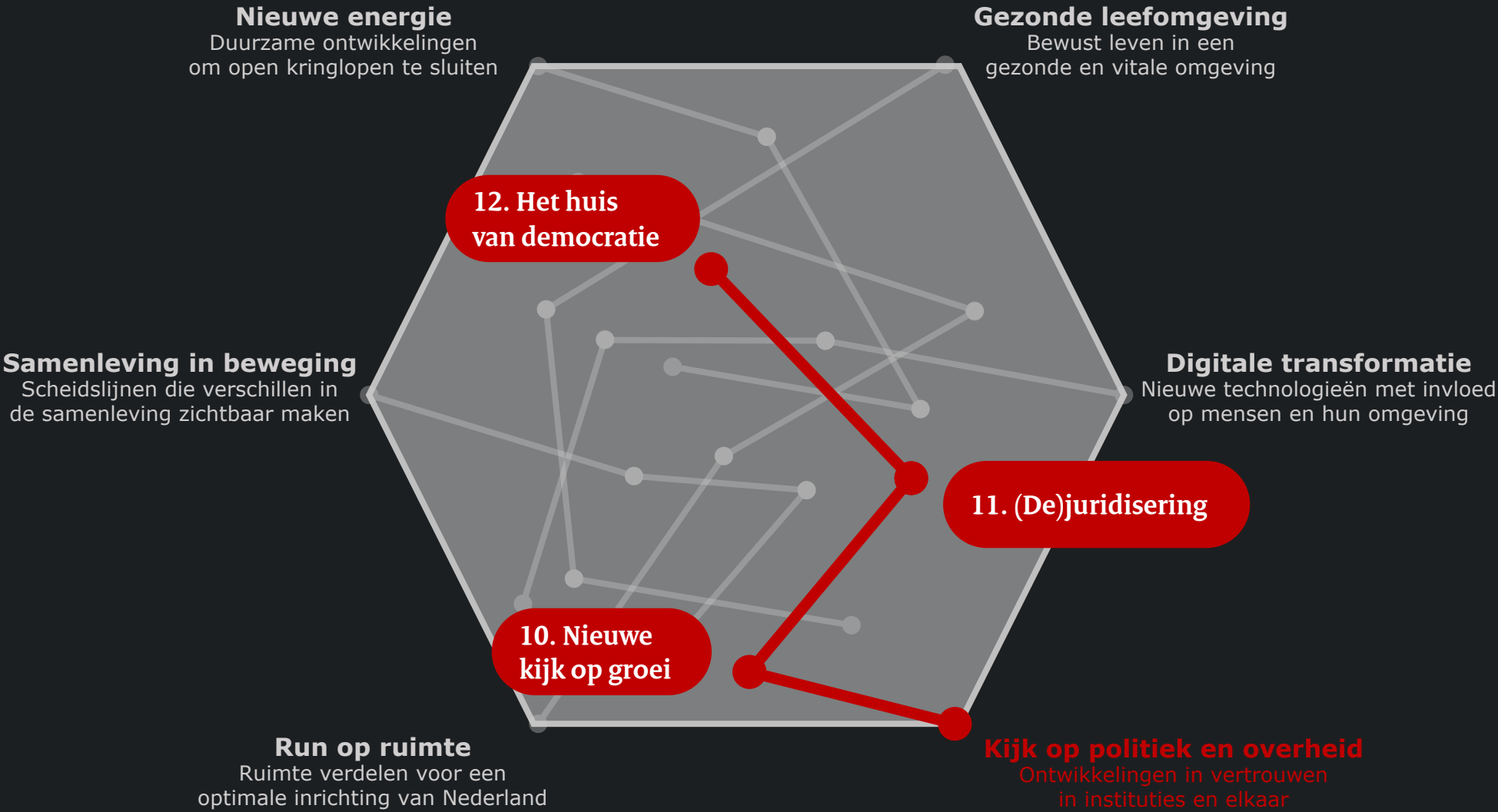
De smart home is een nieuwe markt met nieuwe spelers en producten. Dit vraagt ook van de overheid om strategische keuzes. Slimme producten kunnen het gevoel van veiligheid vergroten maar op gespannen voet staan met de privacy van burgers. Blijft de burger eigenaar van zijn eigen data? En hoe zit het met de afhankelijkheid van technologie? Als niet iedereen kan meekomen, kunnen technologieën ook de ongelijkheid tussen groepen in de samenleving versterken.

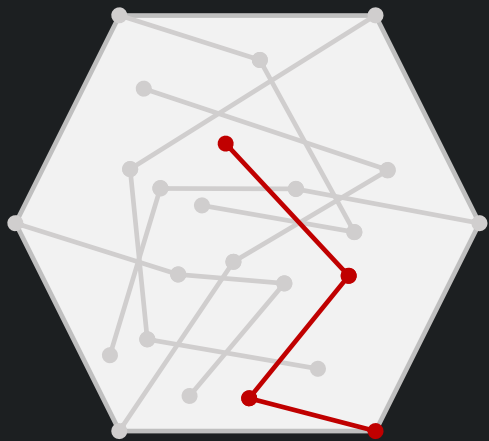

Kijk op politiek en overheid

Ontwikkelingen in vertrouwen in instituties en elkaar

Er lijkt een machtsverschuiving op te treden tussen burgers, bedrijven en de overheid. Afgelopen jaren heeft de overheid veel terrein teruggegeven aan markt en samenleving. De prijs hiervoor lijkt hoog. De markt heeft niet de antwoorden op de vragen van vandaag of neemt hiervoor niet het initiatief. De samenleving vraagt via de politiek steeds vaker om ingrijpen door de overheid. Dragen nieuwe verhoudingen bij aan het vertrouwen van mensen in de overheid en elkaar?

Blik op politiek en overheid

Al langere tijd dringen consumenten en investeerders erop aan dat landen en bedrijven die kijk op de economie moeten veranderen. Economische groei moet niet het uitgangspunt zijn, maar een middel dat grote vraagstukken in de samenleving terugdringt.

Meer lezen?

De OESO werkt aan [een rapport](#) waarin zij afstand neemt van economische groei als doel an sich en pleit voor een nieuw economisch denken en doen.

10. NIEUWE KIJK OP GROEI

Huh, wat is dat?

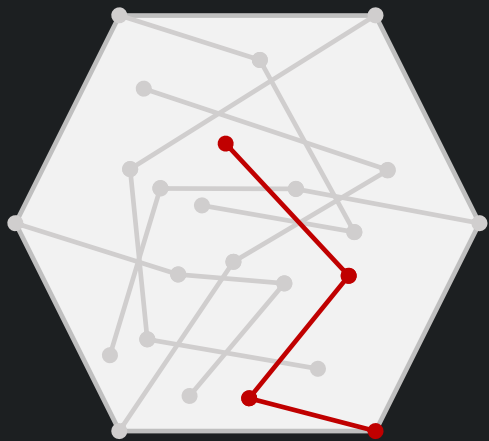
Maatschappelijke waarden verschuiven. De markt is er afgelopen decennia niet in geslaagd de welvaartkloof te verkleinen: rijken worden rijker en armen worden armer. Onder druk van economische en (geo)-politieke instabiliteit worden bestaande overtuigingen over financiële en economische groei [in twijfel getrokken](#), ook door de markt zelf. Hoewel je zou kunnen stellen dat het toegenomen bewustzijn van bedrijven slechts draait om winstbejag, kun je de oproep voor een sterkere overheid ten opzichte van de markt niet negeren.

Laat eens zien dan!

In augustus 2019 kwamen de CEO's van 181 Amerikaanse bedrijven met een gezamenlijke verklaring: de [Statement on the Purpose of a Corporation](#). De ondertekenaars verklaarden dat het bedrijfsleven zich veel meer moeten richten op het verbeteren van de samenleving en minder star moet focussen op winst. Ook Nederlandse politieke partijen stellen fundamentele vragen over de dienstbaarheid van ons economisch systeem. Lees het discussiestuk van [de VVD](#) over liberalisme dat werkt voor mensen of het toekomstperspectief van [het CDA](#) voor Nederland in 2030.

Wat betekent dit voor BZK?

Als financiële groei niet langer een centrale doelstelling is, wat zijn dan nieuwe doelstellingen? Op welke manier kan de overheid helpen om deze nieuwe kijk op groei en maatschappelijke waarden te (her)definiëren?

Blik op politiek en overheid

In de allereerste fase contact opnemen met burgers voorkomt klachten en bezwaren. Dejuridisering lost problemen snel, effectief en laagdrempelig op en moet de gang naar de rechter voorkomen. Maar tegelijkertijd zien we dat burgers en organisaties zich sneller beroepen op (Europese) wet- en regelgeving en de gang naar de rechter maken.

Meer lezen?

Een toegankelijke overheid spreekt duidelijke taal. Lees de [heldere-taal tips](#) van de gemeente Den Haag.

11. (DE)JURIDISERING

Huh, wat is dat?

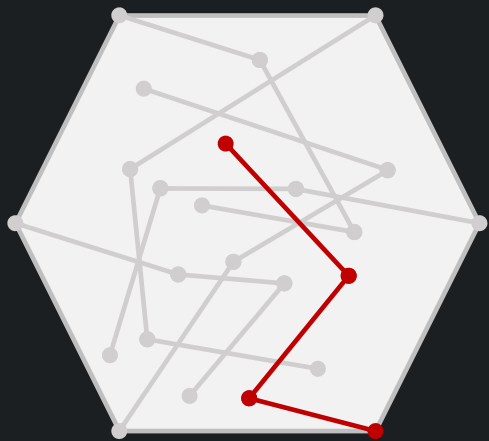
Burgers, bedrijven en de overheid zijn jaarlijks miljoenen in uren en euro's kwijt aan bezwaar- en beroepsprocedures. In plaats van juridische trajecten, focust de overheid op het verminderen van regeldruk en dejuridiseren van het contact met burgers en organisaties. Gemeenten zetten hiervoor onder andere mediation-trajecten in. Dat dit nodig is, zien we onder andere in het stijgende aantal klachtenprocedures bij gemeenten. Dat burgers mondiger worden, past ook bij de trend dat niet de overheid maar de samenleving leidend is en initiatieven neemt. De interactie tussen overheid en samenleving wordt wederkeriger, onvoorspelbaarder, ongestructureerder en minder afgebakend.

Laat eens zien dan!

Het bekendste voorbeeld van juridische strijd tussen burger en overheid is waarschijnlijk de Klimaatzaak van Urgenda die de Nederlandse overheid ertoe dwingt meer te doen om de CO2-uitstoot omlaag te brengen. Maar ook op individueel niveau worden jaarlijks duizenden juridische geschillen uitgevochten tussen burgers en overheid. De meeste van deze rechtszaken zijn een gevolg van de [decentralisatie van de Wmo](#) naar gemeenten.

Wat betekent dit voor BZK?

Hoe zorg je er als overheid voor dat alle burgers en belanghebbenden worden gehoord? Hoe blijft de rol van de overheid helder zodat je bij burgers geen verkeerde verwachtingen wekt?

Blik op politiek en overheid

Stadskantoor, Huis van de Stad of Stadshuis: ook de functie van een gemeentehuis verandert mee met de veranderende rollen en taken van lokale overheden. Van ruimtes voor lokale initiatieven tot een balie in een supermarkt waar burgers vragen stellen aan de gemeente. Wat betekenen nieuwe vormen van contact met het lokale bestuur voor de democratische positie van de gemeenteraad?

Meer lezen?

Experimenten kun je zien als nieuwe strategie van besturen. Maar hoe uitgedacht is deze strategie?

12. HET HUIS VAN DEMOCRATIE

Huh, wat is dat?

Gemeenten zijn afgelopen jaren zowel in oppervlakte als aantal inwoners gegroeid en voeren als gevolg van decentralisaties meer taken uit. Bij veel opgaven – groot en klein – wordt een beroep gedaan op inwoners die per vraagstuk, wijk of buurt zoeken naar de best passende aanpak of oplossing. De aandacht voor de participatieve democratie neemt toe, veel gemeenten vinden dit ook essentieel. Tegelijkertijd waarschuwen raadsleden dat taakverzwaring, schaalvergroting en nieuwe samenwerkingsverbanden de democratische taken van de raad kan uithollen.

Laat eens zien dan!

Democratie is veel breder dan politiek. Gemeenten experimenteren volop met nieuwe vormen van democratie door inwoners actief bij haar beleidsvorming te betrekken. Als je de ontwikkeling van gemeentehuizen in Nederland onder de loep neemt, zie je dat stadhuizen niet meer de residentie zijn van lokale bestuurders. Gemeentehuizen bieden onderdak voor activiteiten van burgers, maatschappelijke organisaties of openen horecagelegenheden waar (lokale) kunstenaars hun werk exposeren.

Wat betekent dit voor BZK?

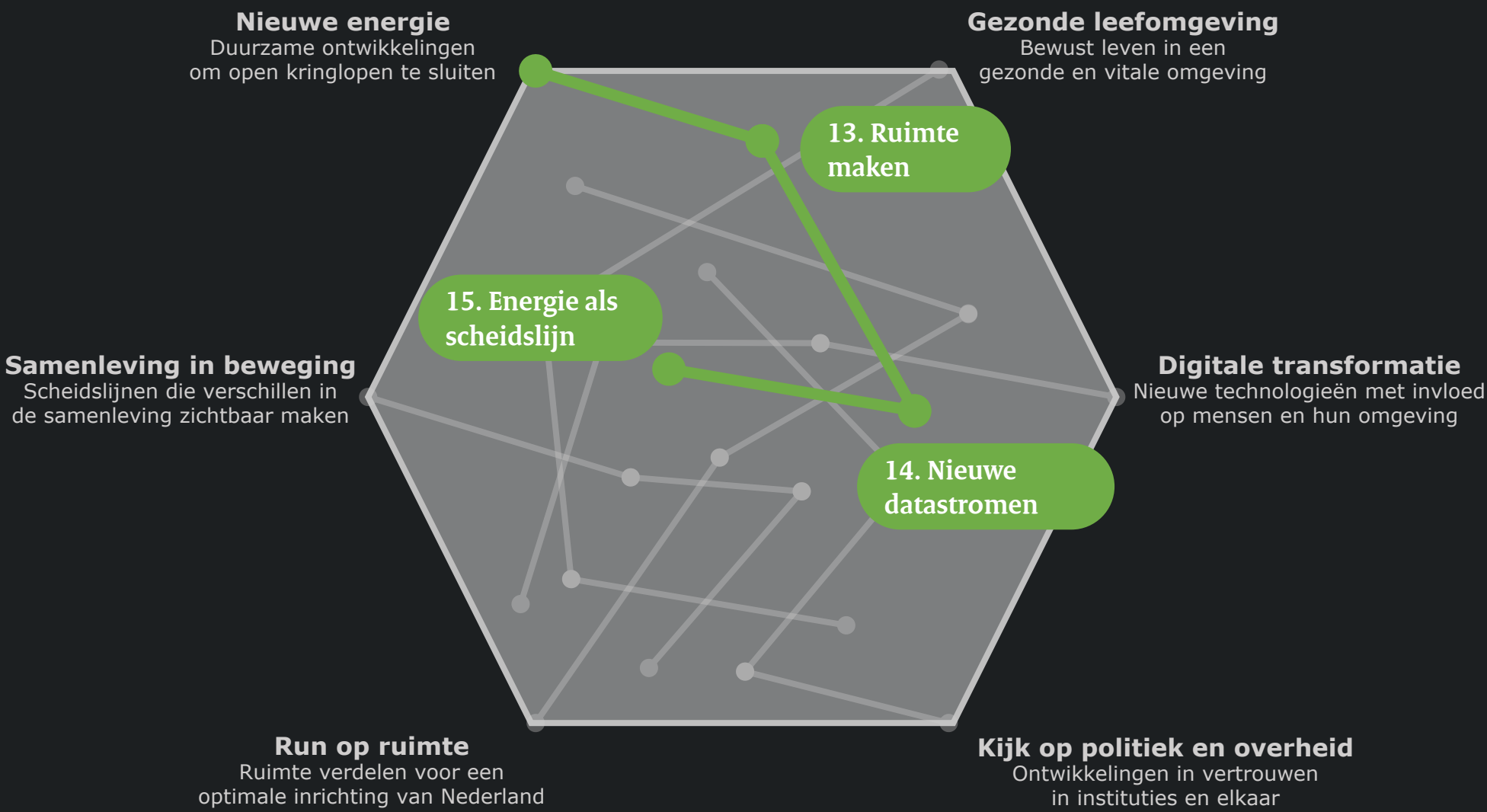
Hoe kan BZK met medeoverheden en maatschappelijk partners zoeken naar nieuwe methoden en instrumenten die aansluiten bij inwoners en het takenpakket van gemeenten en provincies?

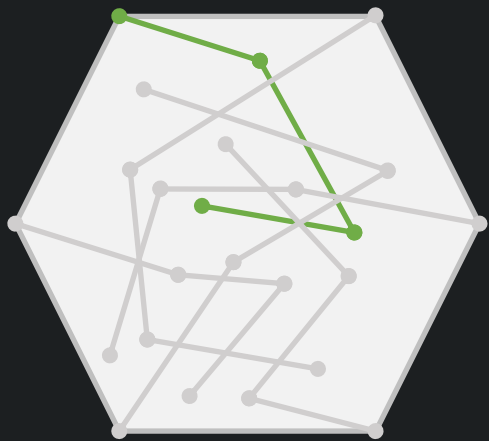

Nieuwe energie

Duurzame ontwikkelingen om open kringlopen te sluiten

Klimaatverandering heeft grote invloed op onze manier van wonen, werken en leven. Lokaal, nationaal en internationaal worden afspraken gemaakt om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Onze economie richt zich steeds meer op efficiënt gebruik én hergebruik van natuurlijke grondstoffen en energie. Dit brengt ook een sociale vraag met zich mee: hoe voorkomen we dat groepen mensen worden uitgesloten door de klimaatkeuzes die worden gemaakt?

Nieuwe energie

We verwachten steeds meer van de ruimte om ons heen. Groen en economisch aantrekkelijk. Multifunctioneel maar wel overzichtelijk. Prettig, toegankelijk en veilig. Ondanks het intensieve gebruik van openbare ruimte, blijft de kwaliteit van de omgeving ongekend hoog. Hoe waarborgen we die kwaliteit als het gebruik van die ruimte nog intensiever wordt?

Meer lezen?

Lees meer over slim ruimtegebruik in het [Dashboard Verstedelijking](#) van het College van Rijksadviseurs.

13. RUIMTE MAKEN

Huh, wat is dat?

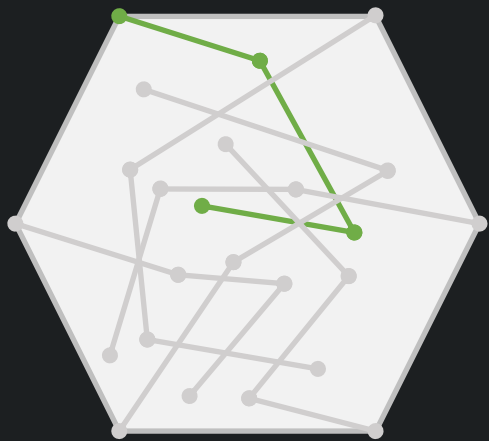
Geleidelijk aan wordt de openbare ruimte drukker. Van verblijfsgebied tot transportader en van ontmoetingsplaats tot energieopwekker. Functies in de ruimte lopen door elkaar heen en zul je in samenhang moeten bekijken. Wanneer je functies gecombineerd, ontstaat ruimte voor nieuwe, kleinschalige en duurzame ontwikkelingen. Zo streven we naar optimale benutting van de ruimte, wordt klimaatverandering tegengegaan en negatieve effecten van klimaatverandering bestreden.

Laat eens zien dan!

Objecten zullen dus niet alleen functioneel moeten zijn, maar ook iets toevoegen aan de omgeving en haar gebruikers. Dit zien we terug in initiatieven van gemeenten die bijvoorbeeld in buurten stimuleert [geveltuintjes](#) aan te leggen, hergebruiken van snoeiafval of het plaatsen van [gerecyclede bankjes](#). Of denk aan de eerste serieuze toepassingen van [slimme snelwegen](#) die energie opwekken voor bijvoorbeeld het opladen van elektrische auto's of lichtgevende belijning.

Wat betekent dit voor BZK?

Nederland is een dichtbevolkt en dichtbebouwd land. Het ministerie van BZK stimuleert en ondersteunt op verschillende manieren energiebesparende projecten en maatregelen. Tegelijkertijd kan het Rijk ook haar gebouwen en daken blijven verduurzamen. Dit geldt ook voor aanbesteden en inkopen door nog duurzamer, socialer of innovatiever te werk gaan.

Nieuwe energie

Tot voor kort werd energie centraal opgewekt op een klein aantal locaties. De transitie naar schone energie betekent dat energie op veel meer locaties wordt opgewekt. Slimme informatietools zorgen ervoor dat het moment van opwekken en verbruiken van energie optimaal wordt afgestemd. Hoe gaan we om met die nieuwe stromen van data bovenop de fysieke stromen van elektriciteit?

Meer lezen?

Lees Stedin's blik op de toekomst:
[de rol van de netbeheerder in 2050](#).

14. NIEUWE DATASTROMEN

Huh, wat is dat?

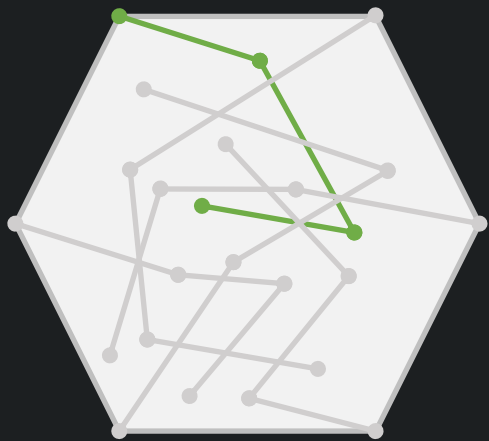
De transitie naar schoon betekent dat gebruik wordt gemaakt van meer duurzame energiebronnen zoals zon, wind en batterijen. Omdat deze bronnen veelal decentraal worden opgewekt, is het een uitdaging om de vraag en het aanbod van energie te balanceren. Inzicht in data over de vraag en aanbod zijn [volgens het Rathenau Instituut](#) noodzakelijk om een duurzaam elektriciteitssysteem te laten functioneren. Zelflerende machines geven inzicht in datastromen en brengen vraag en aanbod bij elkaar.

Laat eens zien dan!

Veel energieaanbieders hebben apps ontwikkeld die inzicht geven in energiegebruik: handig en inzichtelijk. De ontwikkelingen staan niet stil: toepassingen van big data-analyses jagen nieuwe innovaties aan. Maar ook hier staat de vraag centraal hoe [publieke waarden](#) zoals privacy en controle over technologie worden geborgd. Als app-ontwikkelaars worden opgekocht, is het dan duidelijk hoe de verzamelde data wordt gebruikt en beschermd?

Wat betekent dit voor BZK?

De energietransitie vergt een dubbele transitie: van fossiel naar duurzaam en van dataluw naar datagedreven. Beheer van data wordt dus belangrijker. Dit vraagt om kennis van zaken zodat zowel de toegankelijkheid van de energiemarkt gewaarborgd wordt, als fundamentele rechten van burgers.

Nieuwe energie

De energietransitie is niet slechts een technisch verhaal. Het gaat ook over scheidslijnen in de samenleving, over willen, hebben en kunnen. Hoe zorgen we ervoor dat de lusten en de lasten van de energietransitie eerlijk worden verdeeld? En hoe kan de transitie helpen bij het verkleinen van maatschappelijke scheidslijnen?

Meer lezen?

De Sociale Alliantie heeft [oplossingen aangedragen](#) tegen klimaatarmoede.

15. ENERGIE ALS SCHEIDSLIJN

Huh, wat is dat?

De Nederlandse samenleving kent diverse scheidslijnen, bijvoorbeeld langs opleidingsniveaus, sociaaleconomische status en migratieachtergrond. Kim Putters, directeur van het Sociaal Cultureel Planbureau, waarschuwt dat ook de energietransitie kan leiden tot [toename van ongelijkheid](#). Het [Planbureau voor de Leefomgeving](#) stelt dat in Nederland ruim 900.000 huishoudens zijn die een relatief groot deel van hun inkomen uitgeven aan energie of die het risico lopen dat zij hun woonlasten niet kunnen betalen.

Laat eens zien dan!

Ten eerste langs de lijn van bezit en inkomen (*have* en *have-nots*). De tweede lijn gaat over de mogelijkheid om voor je eigen positie op te komen (*can* en *can-nots*). De derde lijn van ongelijkheid gaat over overtuiging: het willen bijdragen aan verandering (*will* en *will-nots*). Energie kan dus een scheidslijn vormen tussen mensen die kunnen én willen meedoen aan de ene kant en mensen die dat niet kunnen én willen aan de andere kant. Voor een [sociale energietransitie](#) is een empathische en integrale benadering essentieel.

Wat betekent dit voor BZK?

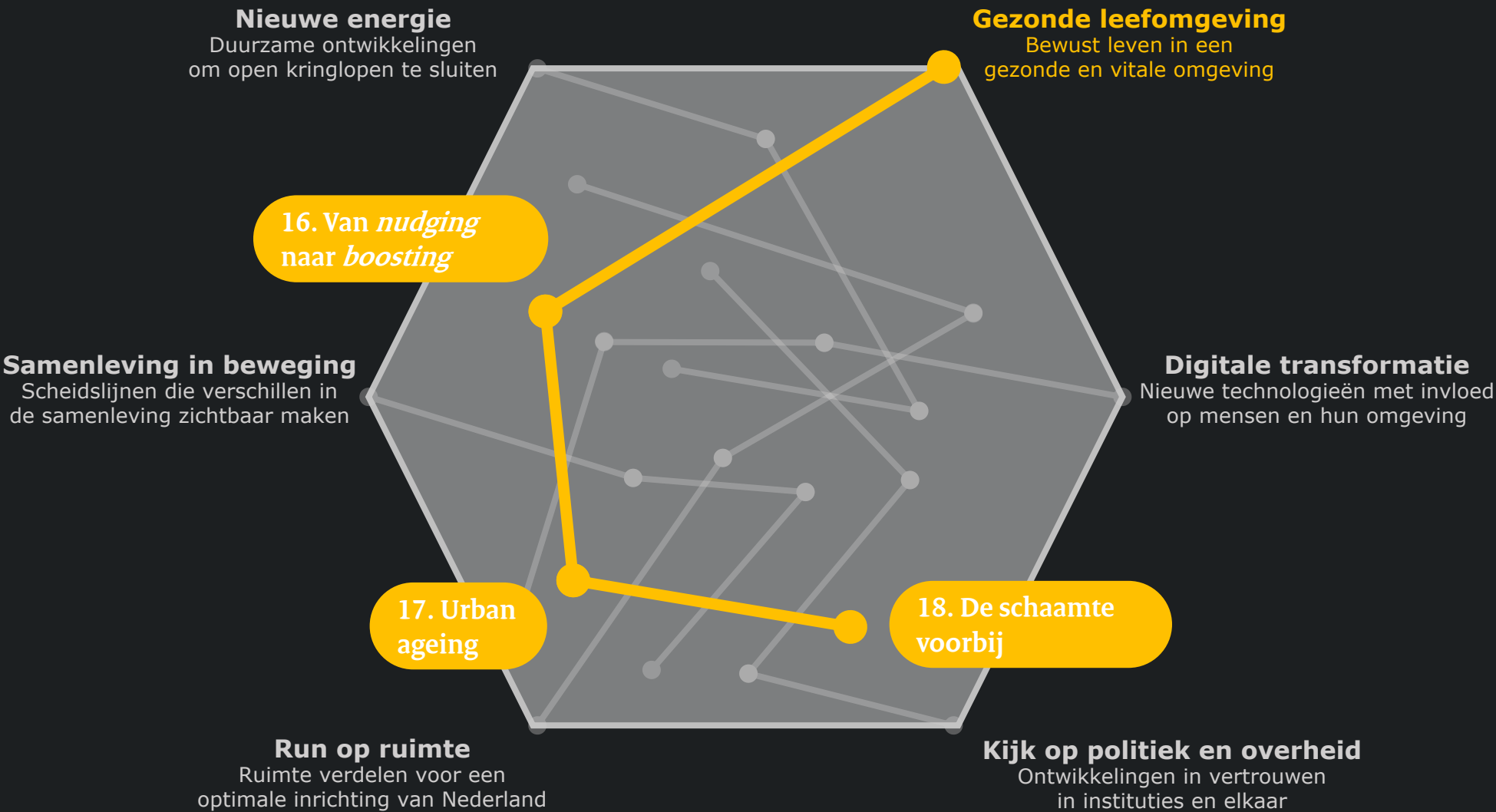
Het ministerie van BZK is zowel verantwoordelijk voor de energietransitie in de woningvoorraad als voor het bewaken van de betaalbaarheid van wonen. Dit gaat niet alleen over stenen en dakpannen, misschien nog wel meer over [mens en gedrag](#).

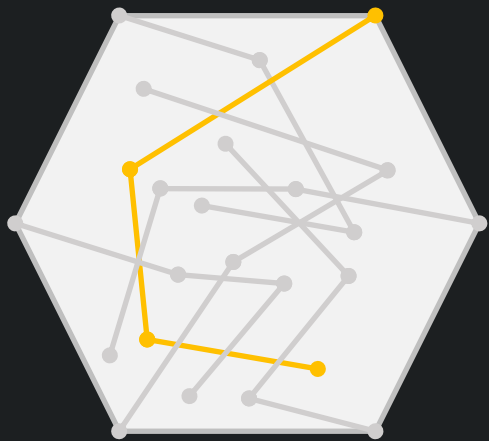

Gezonde leefomgeving

Bewust leven in een gezonde en vitale omgeving

Worden we steeds bewuster van factoren die invloed hebben op de kwaliteit van ons leven? Het lijkt er wel op. Een steeds groter deel van de bevolking kiest voor een gezondere levensstijl. Maar tegelijkertijd zien we ook dat het aantal werkenden met burn-out klachten toeneemt. Hoe koesteren we de kwaliteit van leven in een samenleving die steeds drukker, complexer en ouder wordt? En hoe zorgen we ervoor dat een gezonde leefomgeving kansen biedt in alle regio's?

Gezonde omgeving

Gezond en verantwoord leven. Lastig? Sommige bedrijven helpen je graag een handje en ook de overheid geeft steeds vaker extra duwtjes in de goede richting. Ook in 2020 zullen burgers verleid worden om bepaald gedrag te vertonen. Niet alleen om gedrag te beïnvloeden, maar ook door jou de kennis en tools te geven om de goede keuzes te maken.

Meer luisteren?

Luister de [Nudgemasters-podcast](#) over *boosting* en *nudging* of lees over het stimuleren van [gezonde keuzes](#).

16. VAN NUDGING NAAR BOOSTING

Huh, wat is dat?

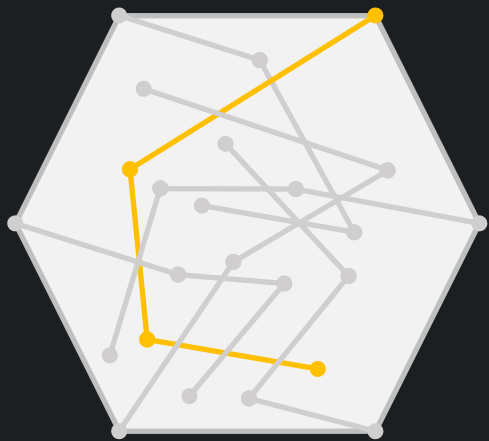
De verleiding tot bepaald gedrag wordt *nudging* genoemd, al jaar en dag één van de meest populaire technieken om gedrag te beïnvloeden. Een nieuwere techniek is *boosting*. Eén van de voornaamste verschillen is dat *nudging* stuurt op het veranderen van gedrag en *boosting* stuurt op het verbeteren van competenties door de consequenties van gedrag inzichtelijk te maken. Mensen maken door *boosting* bewustere keuzes voor de langere termijn, terwijl *nudges* vaker onbewust en eenmalig effect hebben.

Laat eens zien dan!

Hoe ziet *boosting* er in de praktijk uit? Media-vakblad Adformatie laat in de vorm van een beslisboom zien wat de gevolgen zijn van [verhoogd vrijwillig eigen risico](#). Afbeeldingen van mogelijke beslissingen maakt een keuzeprocess inzichtelijk en een toekomstige situatie minder onduidelijk. Tips en afwegingen helpen mensen bij het maken van lastige keuzes, bijvoorbeeld bij het donorregister of een (studie)lening.

Wat betekent dit voor BZK?

Afgelopen jaren is de wereld van beleid meer en meer geïnteresseerd in inzichten uit de gedragswetenschappen. De techniek achter *nudging* en *boosting* is vaak bekend, maar blijkt in de praktijk lastig. De uitdaging zit [volgens gedragsdeskundigen](#) vooral in het voorkomen dat burgers van allerlei kanten met informatie en verzoeken worden overspoeld.

Gezonde omgeving

Steden worden vaak geassocieerd met jong, levendig en dynamisch. Maar als we kijken naar de leeftijdsopbouw van steden, zien we dat vergrijzing de komende jaren ook parten gaat spelen in veel steden. Moeten we ons beeld van de jonge en energieke stad bijstellen?

Meer lezen?

Op de Haagse Hogeschool doet het lectoraat '[Urban Ageing](#)' onderzoek naar vergrijzing in de verstedelijkte samenleving.

17. URBAN AGEING

Huh, wat is dat?

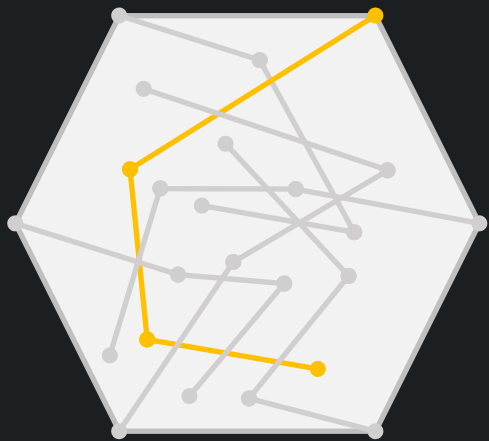
Nederland wordt ouder. Hoewel stedelingen gemiddeld jonger zijn dan inwoners in kleinere gemeenten, neemt het aantal 65-plussers in steden toe van 13 naar 20 procent in 2035. Wensen en behoeften van leeftijdsgroepen verschillen, bijvoorbeeld op het gebied van mobiliteit of het aanbod van sociale activiteiten. In de sociale- en gezondheidswetenschappen is *urban ageing* een opkomend vakgebied dat zich bezighoudt met implicaties van een stedelijke samenleving die ouder wordt.

Laat eens zien dan!

Urban ageing kijkt met een bredere blik naar de inrichting van steden dan alleen de '3 A's': arts, apotheek en Albert Heijn (of Aldi). De vergrijzing heeft ook gevolgen voor de woningmarkt. Het huurdersbestand van woningcorporaties [vergrijsst mee](#), waardoor het aantal sociale huurwoningen dat wordt bewoond door 65-plussers blijft groeien. Omdat deze doelgroep nauwelijks doorstroomt, zullen vooral starters hiervan de dupe zijn.

Wat betekent dit voor BZK?

Het percentage ouderen in grote steden neemt de komende jaren toe. Is het beleid op dit moment voldoende toegespitst op deze ontwikkeling en de implicaties hiervan voor andere inwoners? De vergrijzende samenleving biedt ook kansen: ouderen kunnen op een eigen wijze bijdragen en een unieke bijdrage leveren aan de kwaliteit van steden.

Gezonde omgeving

Aan beleving valt geld te verdienen. Al heel wat jaren geleden verschoof de verkoop van goederen en diensten naar de 'belevingseconomie'. Belevissen en ervaringen vormen de heilige graal van ons moderne bestaan en liggen aan de basis van een individuele zoektocht naar zingeving en geluk. Als het geluk in jouw eigen hand ligt, heb je al snel het gevoel dat je ongeluk aan jezelf te danken hebt.

Meer lezen?

Bekijk colleges de [Universiteit van Nederland](#) over geluk met geluksprofessor Meike Bartels.

18. DE SCHAAMTE VOORBIJ

Huh, wat is dat?

De zoektocht naar geluk hangt samen met de drang naar prestaties en perfectie. Men wil de beste en gelukkigste versie van zichzelf zijn én beleven. Dit brengt onrust, druk en onvrede met zich mee. Dit levert curieuze paradoxen op tussen collectieve verwachtingen en individuele levensstijlen. Collectief schamen we ons voor vliegreizen, het eten van vlees of het thuisbezorgen van pakketjes. Maar op individueel niveau zien we dat Nederlanders in de zomer [vaker het vliegtuig pakken](#), de [verkoop van SUV's](#) stijgt en de [vleesconsumptie niet daalt](#). Zijn we de schaamte voorbij?

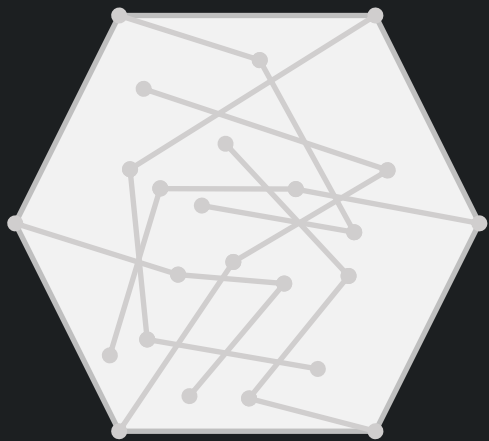
Laat eens zien dan!

Aandacht voor gezond een gelukkig leven kent een steeds grotere afzetmarkt. De 'geluksindustrie' draait op volle toeren met zelfhulpboeken en uitverkochte optredens van psychiaters en psychologen. De NS biedt in haar nieuwe app [MindfulNS](#) aan. Reizen wordt een beleving die ook gepresenteerd wordt in het [treininterieur van de toekomst](#).

Wat betekent dit voor BZK?

Hoe 'beleven' burgers hun contact met de overheid? De belevissen-economie schept ook verwachtingen van burgers richting de overheid. Uit onderzoek in opdracht van de [Nationale Ombudsman](#) willen Nederlanders in 2030 een overheid die eerlijk en begripvol is, maar ook snel reageert en met kennis van zaken op weg helpt.

Trendblad 1

Introductie

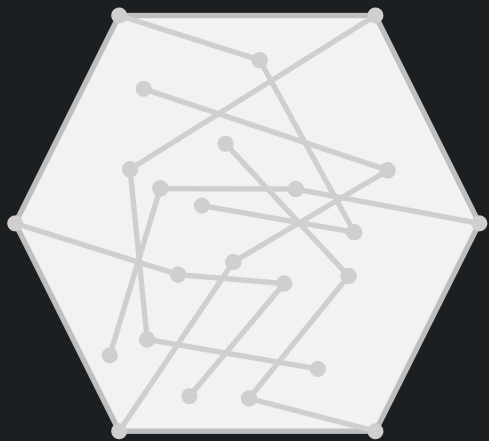
Meer lezen?

Trending Topic

Huh, wat is dat?

Laat eens zien dan!

Wat betekent dit voor BZK?

Trendblad 2

Introductie

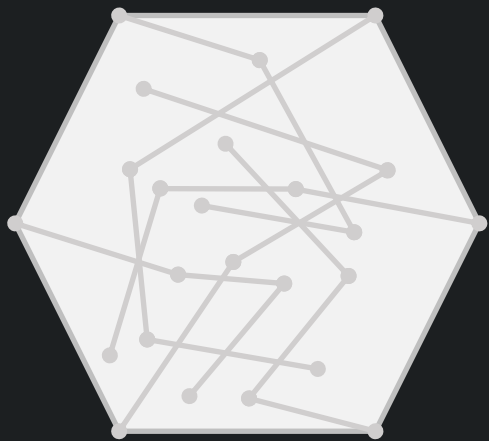
Meer lezen?

Trending Topic

Huh, wat is dat?

Laat eens zien dan!

Wat betekent dit voor BZK?

Trendblad 3

Introductie

Meer lezen?

Trending Topic

Huh, wat is dat?

Laat eens zien dan!

Wat betekent dit voor BZK?

Bronnen

Nieuwe energie

Digitale Overheid.nl, december 2019. *Nieuwe technologieën, data en ethiek. Publieke waarden.*

International Energy Agency, november 2019. *World Energy Outlook 2019.*

NRC, mei 2019. *Datacenters verbruiken drie keer zoveel stroom als de NS.*

Ministerie BZK, juni 2019. *Ontwerp Nationale Omgevingsvisie.*

PBL, december 2018. *Metten met twee maten. Een studie naar de betaalbaarheid van de energierekening van huishoudens.*

PBL, december 2019. *Doelstelling circulaire economie 2030.*

Putters, Kim, mei 2019. *Energietransitie is ook een kwestie van sociale bescherming* in Het Financieel Dagblad.

Rathenau Instituut, november 2019. *Grip op data cruciaal voor een energietransitie.*

Rli, december 2019. *Naar een duurzame economie.*

SCP, september 2019. *Onder de pannen zonder gas?*

Sociale Alliantie, december 2019. *Notitie: Lokale maatregelen om ontstaan van de energiekloof te voorkomen.*

The New York Times, november 2019. *5 Global Trends Shaping Our Climate Future.*

Gezonde Leefomgeving

Adformatie, mei 2019. *Moet nudging plaatsmaken voor boosting?*

Buijs, Govert en Verburgge, Ad, december 2018. *Overleven we de hypermoderniteit? Niet zonder nieuwe levenskunst* in Trouw.

CBS, september 2019. *Sterke groei in steden en randgemeenten verwacht.*

Haagse Hogeschool, juni 2019. *Intrede rede lectoraat Urban Ageing.*

OECD, april 2015. *Ageing in Cities.*

PBL, december 2019. *Kwaliteit van leven in jouw regio.*

Provincie Noord-Holland, januari 2019. *Verkenningen NH2050.*

SCP & PBL, november 2019. *Toekomstverkenning mantelzorg aan ouderen in 2040.*

SCP, juli 2019. *Wonen met zorg.*

Sociale Vraagstukken, november 2019. *Ouderen zijn beter af in de stad.*

Shiftgedrag, april 2019. Podcast 10: *Wordt boosting het nieuwe nudging?*

Tang, Paul, november 2019. *Gutmenschen, verenigt u. Van schaamte naar soevereiniteit*

in Groene Amsterdammer.

Trouw, augustus 2019. *Van vliegschaamte tot vleesschaamte: werkt al die gecreëerde schaamte wel?*

Digitale transformatie

3-voor-12, maart 2019. *Acht trends uit Austin.*

BBC, oktober 2019. *Avatars, are we ready for our digital twins?*

Bloomberg, oktober 2019. Google, Facebook, Twitter Urged to Up Fight Against Fake Info.

Deloitte, oktober 2019. *Government Trends 2020.*

ING Economisch Bureau, oktober 2019. *Doorbraak smart homes dichterbij.*

Marketing facts, april 2019. *Hoe SXSW de mega-proeftuin werd voor e-stept.*

Ministerie van BZK, oktober 2019. *Behoorlijk datagebruik in de openbare ruimte.*

NL Digitaal, oktober 2019. *Behoorlijk Datagebruik in de openbare ruimte.*

Stichting Toekomstbeeld der Techniek, december 2019. *De toekomst van AI.*

The Verge, september 2019. *More and more countries are mounting disinformation campaigns online.*

Universiteit Utrecht, augustus 2018. *Gediscrimineerd door een algoritme.*

Kijk op politiek en overheid

Bestuurswetenschappen 4, 2019. *De vijfde generatie stadhuizen: het 'stadshuis' nader getypeerd*. Nico Nelissen.

CNN Business, september 2019. *Amazon workers walk out to protect climate change inaction*.

Doorne, van Ellen; Steur, Boudewijn, mei 2019. *Renaissance van de overheid*.

Fjord, december 2019. *Fjord Trends on 2020*.

Harvard Business Review, mei 2019. *Why it's time to finally worry about ESG*.

Ministerie BZK, oktober 2019. *Land in samenhang*.

OESO, september 2019. *Beyond growth: towards a new economic approach*.

The Guardian, oktober 2019. *Damaged Ideology: business must reinvent capitalism*.

Trendbureau Overijssel, januari 2019. *De trendcurve 2019*.

SCP, juni 2019. *Denkend aan Nederland*.

SCP, september 2019. *De sociale staat van Nederland 2019*.

Stiglitz, Joseph, april 2019. *People, Power and Profits*.

Run op ruimte

Brabant Kennis, april 2019. *Longread 'Wat is er aan de rand'?*

College van Rijksadviseurs, oktober 2019. *(X)XL verdozing – minder, compacter, geconcentreerder, multifunctioneler*.

Dutch Design Week, oktober 2019. *Mycelium Paviljoen*.

Ministerie BZK, oktober 2019. *Land in samenhang*.

TU Delft, oktober 2019. *Wonen in een levend huis*.

TwynstraGudde, juli 2019. *5 tips voor een veilige implementatie van nieuwe mobiliteitsconcepten*.

VNO-NCW, april 2017. *Schaarse ruimte, slimme oplossingen*.

Samenleving in beweging

CBS, mei 2019. *Trends in Nederland 2019*.

CBS, mei 2019. *Meer vertrouwen in elkaar en instituties*.

Ferguson, Niall, oktober 2019. *Baby sharks are feeding a global protest frenzy*.

Kantar Public, september 2019. *Hoe mediawijs is Nederland?*

Ministerie AZ - DPC, november 2019. *Trendrapport 2019: Iedereen aan zet*.

Minister BZK, oktober 2019. *Politiek en Sociale Media Manipulatie*.

NOS, oktober 2019. *Nederland demonstratieland: waarom we nu zo vaak de straat op gaan*.

NRC, oktober 2019. *'Protesten komen altijd in golven'*.

Rathenau Instituut, februari 2019. *Desinformatie in Nederland*.

Reuters Institute, juni 2019. *Digital News Report 2019*.

Roorda, Berend, 2016. *Het recht om te demonstreren*. Rijksuniversiteit Groningen.

Rovers, Eva, 2018. *Practivisme: Een handboek voor heimelijke rebellen*.

The New York Times, oktober 2019. *'OK Boomer' Marks the End of Friendly Generational Relations*.

Wired.com, oktober 2019. *Prepare for the Deepfake Era of Web Video*.

WRR, mei 2018. *WRR-verkenning nr. 38: De nieuwe verscheidenheid. Toenemende diversiteit naar herkomst in Nederland*.

Afbeeldingen

Pag. 7 – NASA via Unsplash

Pag. 12 – Jenny Hill via Unsplash

Pag. 17 – Franck V. via Unsplash

Pag. 22 – Ady TeenagerInRO

Pag. 27 – Ivo Vrancke | Beeldmaker

Pag. 32 – Ryoji Iwata

Pag. 37 – Eva Boer via Unsplash

Auteur

Harm de Jong (KIEM)

Disclaimer

Trending Topics is een discussiedocument waarin de mogelijke impact van achttien ontwikkelingen op en rondom het beleidsterrein van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) wordt besproken. De achttien topics zijn geselecteerd op basis van gesprekken met professionals en een literatuurstudie. In het document staan geen voorstellen voor- of het aanpassen van beleid.

Over KIEM

Het cluster Strategie van het ministerie van BZK en monitort continu ontwikkelingen die van betekenis zijn voor wonen, werken en leven in Nederland.

Heb je vragen over deze analyse of wil je doorpraten?

We zijn erg benieuwd naar jouw reactie. Laat het weten via harm.jong@minbzk.nl.